

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A reformáció százados ünnepei hazánkban.

Vér- és tüztenger borítja el a világot s minden nap közelebb hozza hozzánk az áldott reformáció négyszázados emlékűnnepét.

Mi, magyarországi protestánsok, az előző három évszázados fordulót sem ünnepelhettük örvendetes viszonyok között.

Háromszáz évvel ezelőtt, 1617-ben, Homonnai György szerint, az országnak „avagy talán tizedrésze ha volt kathólikus, a többi mind eretnek”. Egy évvel előbb hal meg a második és utolsó protestáns nádor, Thurzó György, s ugyanakkor lesz esztergomi érsekké Pázmány Péter. Erdélyben a legnagyobb kálvinista fejedelm: Bethlen Gábor uralkodik, de a magyar országgyűlés már nagy többséggel katolikus nádort választ. A harmincéves háború előszele már kezd fujdogálni, a bölcs és körültekintő kassai tanács nem hajlandó a százados évfordulót megünnepelni, hogy „valami háborúságra ne adjon okot”. Az ünneplés különben is nagyon szórványos volt, alig 2—3 helyről tudjuk, hogy ünnepeltek.

Kétszáz esztendővel ezelőtt, 1717-ben, miután a majlányi síkon letörött a zászló, megint borús volt felettünk az ég. III. Károly király kezdetben elfogulatlan és igazságos uralkodónak mutatkozott, de a római klérus befolyása mindjobban erőt vett rajta. Az 1714—15. évi XXX. törvénycikk a protestánsok vallásszabadságát és jogait „a királyi kegyelem és kegyesség” ingatag talajára helyezte, a vallás ügyét magánügynek nyilvánította, a XXXI. törvénycikk a protestáns egyházi gyűlések tartását megszorította s királyi engedélytől tette függővé, e mellett az egyházi gyűjtéseket és adókövetést megtiltotta! Ettől kezdve megszűnnek a generalis-, semigeneralis-, partialis- és semipartialis-synodusok s az egyházi ügyeket igen

sokszor csak titokban, lopva tartott egyházkerületi és egyházmegyei „conferentiák” intézhetik. Ugyancsak 1715-ben állítják vissza az erdélyi r. kath. püspökséget, melynek lakóhelye a Bethlen Gábor fejedelmi palotája, temploma és főiskolája a reformátusoktól elvett gyulafehérvári templom és főiskola lett.

A protestáns templomok elfoglalása ismét országszerte megkezdődik, az egységéről később nevezetessé vált Nagygeresd templomát épen 1717-ben veszik el az evangélikusoktól.

Ilyen körülmények közt bizony nem igen ünnepelték meg őseink általánosan a második centennariumot sem. Kerman Dániel ev. püspöknek az ünneplést elrendelő és szabályozó körlevele, református részről pedig az ifjabb Csécsi János, nagytudományú sárospataki tanár emlékbeszéde ismeretes, melyet a vakbuzgó egri püspök, gróf Erdődy Gábor kegyes kívánsága szerint „a szerző fején kellett volna elégetni”.

Száz évvel ezelőtt, a harmadik évszázados jubileum sem köszöntötte valami rózsás állapotok között őseinket. A „szent szövetséggel” a legsötétebb reakció került uralomra, melynek szellemében egyre-másra csonkították és nyír-bálgatták az 1791. évi XXVI. törvénycikkben foglalt jogainkat. I. Ferencz, 1817 augusztus 18-án „költ kegyemes határozatával méltóztott megengedni, hogy az augusztai és helvétiai vallástételt követő protestánsok, a reformáció harmadik százados ünnepe, még pedig a tolerantia ünnepevel együtt, az 1817 november hó 2-án eső vasárnapon megünnepelhessék s az ezen célra bemutatott consistoriumi rendelés, a superintendensekhez és predikátorokhoz elküldődhessék és az ezen alkalmatossággal közönségesen mondandó könyörgések az imprimaturnak előre való kieszközlése után kinyomtatódhassanak”. Ez a rendelet az ausztriai protestánsokra vonatkozott ugyan, de az 1817. évi

ünneplések krónikása. Glatz Jakab szerint, hasonló kegyelmes királyi engedélyt a magyarországi protestánsok is kértek és nyertek. Így aztán már általános, országos volt az ünneplés nálunk is, csak hogy a „protestáns szabadságnak” megfelelőleg nem egyazon napon, hanem nagyban eltérő különböző napokon; nálunk reformátusoknál. Sárospatakon július 13., a közvizsgák első napján, egyebütt november 2., 30., december 7. napján, sőt Erdélyben csak 1818 január 11-én. Az ünnepi beszédek és könyörgések valósággal csepegték a loyaltástól, a felséges ausztriai ház s épen I. Ferencz császár és király atyai kegyességének és kegyelmességének emlegetésétől. — holott ugyanezen esztendőben egy igen tekintélyes protestáns küldöttség kért kihallgatást a királytól, az őket ért sérelmeket panaszolva és orvoslást kérve. A király nem épen kegyelmes válasszal bocsátá el őket. „sectariusokat — úgymond — nem szívesen tűr birodalmában”.

Meg kell azonban vallanunk, hogy a felekezeti viszonyok sokkal jobbak voltak ezelőtt száz esztendővel, mint manapság. Nagyon sok emlékűnnepélyen megjelentek a róm. kath. papság képviselői is, sőt a bécsi református templomban tartott ünnepi istenitiszteleten, a Szent István templomnak, a bécsi érsek templomának 24 tagból álló énekkara, saját karmesterének vezetése alatt, több egyházi éneket adott elő. Ez ünnepi istenitiszteleten részt vettek a hitsorsos fejedelmi személyek is: Károly főherceg, a híres hadvezér, neje és ennek anyja, a nassau-weilburgi özvegy fejedelmasszony, továbbá Hessen-Philippsthal landgróf. A két református lelkész azonban mind ezen fejedelmi személyeket megelőzve, legelőször élt az úrvacsorával! A pesti evangélikus templomban is voltak különben fejedelmi vendégek: Amália-Karolina anhalt-herenburg-schaumburgi hercegnő, József nádor elhunyt nejének, Hermina főhercegnőnek anyja, leányaival, Emma és Ida hercegnőkkel.

Református elődeink ekkori ünneplése különben meglehetősen „kötött marsrutával” történt. „Talán az attól való félelem, nehogy valami olyas hozattassék elő az 1517-beli egyházi jobbításról, amely balra magyaráztatnék, — adott arra okot, hogy csak kevés szabadon kidolgozott predikációk tartása engedtetett meg és nagy része a predikátoroknak csak annak előadására utasított, ami az illető superintendentiák által elejekbe szabattatott”.

Ily körülmények közt s eképen folytak le 1—2—3 századdal ezelőtt a százados emlékűnnepélyek.

És most... midőn az Apokalypsis összes rettentései valósággá lettek, vajjon ünneplhetünk-e?

Bizonyára ünneplünk. A vértanúk a mágyiákon, hitvalló prédikátoraink a gályákon is énekeltek. Mi is énekelni fogunk:

... Azért a mi szívünk nem félne,
Ha az egész föld megrendülne;
És a hegyek a tengernek
Közepébe bedölnének!

Az egyetemes református egyház emlékűnnepét, evangélikus testvéreinkkel együttesen, már a történelmi napra, október 31-re tűzte ki az illetékes bizottság. E napon lesz a mi zsinatunk megnyitása és a két protestáns egyház közös ünnepi közgyűlése; másnap a Magyar Prot. Irodalmi Társaság és egyéb egyházi vonatkozású társaságok és egyesületek ünnepélyes közgyűlései.

De mikor ünnepeljenek az egyes gyülekezetek? Véleményem szerint feltétlenül szükséges, hogy a gyülekezet ünnepén saját lelképásztora ne csak jelen legyen, hanem az ünnepi egyházi beszédet is, ha csak ebben betegség vagy erőtlenység nem akadályozza meg, maga a lelkész tartsa; ennél fogva október 31-én és a következő pár napon a gyülekezeti ünneplés nem lehet.

Egyházi törvénykönyvünk a legjobban kijelöli a gyülekezeti ünneplés napját. A IV. t.-c. 9. §. e) pontja szerint nálunk október hó utolsó vasárnapja a reformáció emléknapja. Tehát e napon, vagyis *október 28-án kell tartani magyar református egyházunk összes gyülekezeteiben a reformáció négy százados emlékűnnepét.* Máskor nem is lehet!

Vajha e nagy ünnepnapra már megapadna a vértenger és a galamb olajfa-levéllel szájában röpködne felettünk s e sokat vétkezett, de sokat szenvedett földet átkarolná az Úr szövetségének égi jele, a ragyogó, fényes szivárvány!

Révész Kálmán.

A háború hatása egyházunkra.

— **Vallásitanítás, nőnevelés. Lelkész- és tanárképzés, Kollégiumunk feladatai a háború után.** —

Önálló részlet Dr. Körösi Kálmánnak a debreczeni protestáns irodalmi körben tartott felolvasásából.

(Folytatás.)

Az eddigiekben azzal foglalkoztam, hogy a háború várható következményeit, különösen a bár állami szempontból létesülő, de az egyházakat is közelről érintő népoktatási s birtokpolitikai reform mily hatást gyakorolnak majd egyházunkra s hogy

ennélfogva mily álláspontot kell elfoglalnunk e reformokkal szemben. Meg kell azonban emlékeznünk arról is, hogy mit kell tennünk az említett várható reformok hatása alatt saját egyházunkon belül egyházunk felvirágzása, — egyházi életünk intenzitása kedvéért.

Az állami népoktatással nem adhatjuk ki kezünkől a *vallástanítást* is. Állami tekintetek a nemzetiségi kérdés szempontjából erősen ráirányulnak ugyan a reform olyatén megoldására, mely szerint az elemi iskolákban állami tanítók tanítsák a vallásokat is, nehogy a nemzetiségi izgatás a vallásórakon találjon alkalmat a gyermek-lélek megmetyelkezéséhez, — de az egyházaknak ezzel szemben csak az lehet álláspontjuk, hogy mivel e veszély elhárításához az államnak más útjai-módjai is vannak; pl. a nemzetiségi egyházak vallástanítóképző-intézeteire való gondos felügyelet gyakorlása, — az állam hagyja meg az egyház kezében, mint természetes jogukat, a vallástanítást s engedjen e célra elégséges tanerőket is. Az egyházi iskolák megváltásának pedig oly módját állapítsa meg az állam, mely lehetővé teszi, hogy a szegény sorsban levő egyházak csak az iskolatelkek, épületek és felszereléseket adják át az államnak, ne egyszersmint iskolafenntartási alapjukat is. Hiszen, ha ezt nem teszi, akkor az 1848. évi XX. t.-c. alapján úgy is többet kell adnia az egyházak szükségleteinek kielégítésére. Ha ez így lesz s ha ekként református egyházunk felszabadul mostani legnagyobb anyagi gondja: a felekezeti népiskolák fenntartása és fejlesztése alól, mennyivel több anyagi erővel rendelkezünk majd akkor egyházi szükségleteink, ezek között a vallástanítás céljaira is, — mennyivel nagyobb eredményeket érhetünk el a vallástanítás terén. Gondosan kiképezhetjük vallástanítóink és vallástanárainkat, kellően javadalmazhatjuk őket, közreműködésükkel alkalmunk lesz a külön gyermek-istenítiszteletek intézményének megszervezésére, amivel nagy hatással lehetünk a vallásos kedélynek már a gyermek lélekben való meggyökeresedésére.

A felekezeti iskolákkal együtt nem adjuk fel azt az elvet is, hogy a vallástanítás elsősorban a család joga és kötelessége, hanem ez elv gyakorlati megvalósítását, helyes mederbe való terelhetéshez nagyobb erőnk lesz a *nőnevelésre* való nagyobb gond fordítása által. Mert a legjobb vallástanító mégis csak a családanya.

Az erőink s időink legnagyobb részét lekötő népiskola-fenntartási gondok megszűnésével különösen két nagy vezéreszme körében lehet és kell nagyot alkotnunk: a *tanár-* és a *lelkészképzés* terén. Az ehhez szükséges anyagi erő biztosíthatásához az államnak is hozzá kell járulnia az 1848. évi XX. t.-c. alapján, nemcsak azért, mert a törvény jogot ad erre egyházunknak, hanem azért is, mert az állam-

eszme hatásosabb működést, hivebb, lelkesebb tényezőket nem találhat a magyar kálvinista tanárpál és kálvinista papnál. Nem valószínű ugyan, — már csak pénzügyi okokból sem, — hogy az állam a középiskolák államosítására is törekedjék; ezzel a tendenciával szemben a leghatározottabb tagadó álláspontra kellene egyházunknak helyezkednie. Egyházainknak sokkal nagyobb szüksége van középiskolái fennmaradására, mint népiskoláira. A népiskolák gyermekei szellemi fejlettségük és ismereteik kezdetlegességénél fogva nem alkalmasak a vallás mély igazságainak felfogása és feldolgozására, — köztük inkább csak a vallásos kedély kifejlődéséről lehet még szó. A középiskola növendékeinek köre, az ifjú lélek az, ahol egyházunk történeti jelentőségével, a reformáció nemzeti és kulturális hatásával, a hit mély igazainak megértésével foglalkozni lehet, még pedig nemcsak a vallásórakon, hanem a középiskolai ifjaink tudásának s felfogásának általános irányításánál is, amely iránynak nem a legkevésbé hatásos eszköze a példaadás, amit a tanárok a vallásosságban s az egyház közéletében való buzgó részvételében nyújthatnak ifjainknak. Mind ehhez pedig elsősorban jól képzett, lelkes, egyházi szellemű, az állami tanerőkkel egy színvonalon javadalmazott református középiskolai tanárkar kell.

Anyagi helyzetünk enyhítő hatásának hangoztatása mellett talán magam is bátorságot vehetnék annak kiemelésére, hogy az egyházas tanárképzés terén műlasztások terhelik egyházunkat, — de helyesebbnek találom minden szavának megfontoltságáért is méltán tisztelt Dóczi Imrénk 1906-iki zsinati beszédéből idézni a következőket:

„A magyar református középiskola tanárságának közszellemével a magyar kálvinista egyház egyeteme, ez a magyar kálvinista zsinat meglegedve nincs, ennek számos határozataiban is kifejezést adott. No és kérdelem, tett-e ez alatt a 30 esztendő alatt a magyar kálvinista egyház egyetlen lépést is abban az irányban, hogy protestáns szellemet ébresszen, keltetett és képeztetett középiskolai tanárságunkban? Azt merem mondani, hogy ha van a magyar középiskolai tanárságunkban protestáns szellem, az van a magyar református egyháznak minden ingerenciája nélkül, az van a magyar református egyház indolenciája dacára tanárainkban“.

Ez ép oly klasszikus, mint súlyos szavak ma már, midőn egyházkerületünkben a debreczeni m. kir. tudományegyetemmel kapcsolatban létesülő tanárképzőnek küszöbéig eljutottunk, nem hangoznak oly erős vádként, mint hangzottak akkor, — de ma is nagy erővel utalnak a református tanárképzés szükségére és fontosságára.

A gyermeklélek vallásos kedélyének alapozása, az ifjak tudása és lelkesedésük fejlesztési munkáján túl a legnagyobb feladat az életbe már kilépett egy-

háztalok hithűsége és egyháziasságának megtartása és megerősödésében vár az egyházra. S e feladat elvégzésében a legnagyobb súly a lelkészek vállaira nehezedik. A mi kálvinista híveinkben, különösen a községeinkben legalább is általánosságban — hű és vezethető katonasággal rendelkezünk, lelkészkarunk is megfelel mindazon várakozásnak, amelyeket mostani helyzetében munkásságához fűzhetünk, de senki sem fogja tagadni, — elsősorban lelkészeink vallják nézetükként, — hogy ama reánk váró nagy harcokban, melyeket a jövőben más felekezetekhez való viszonylatunkban nem támadó, hanem védő célzattal, saját egyházunkon belül pedig a vallásosság és egyháziasság mélyítéséért legnagyobb belső ellenségünkkel, a sokakban megrögződött közönyvel kell megharcolnunk, — egy még erősebb, modern tisztikarra, vagyis lelkészkarra van szükségünk.

Ehhez egyforma buzgalommal kell az anyagi és szellemi előfeltételeket megteremtenünk. Anyagiak alatt nemcsak a társadalmi pozícióknak megfelelő jövedelmezést kell érteni. Hogy a lelkészi pálya úgynevezett „jó pálya” legyen s mint ilyenre a kiváló ifjak is törekedjenek s e szép hivatás terére lépésnél ne kelljen lemondaniok a más életpályákon elérhető előnyökről, ahhoz az is szükséges, hogy a lelkészi pályán az előmenetel, a kiválóbaknak jobb eklézsiába jutása, ha biztosítva nem is, — mert ez kivihetetlen, — de egy helyes elveken felépített új lelkészválasztási törvény által hathatósan előmozdítva legyen. A háború után összeülő zsinat, — mint már az eddigi jelekből is látjuk, — fel fogja ismerni az ezen kérdés megoldásánál reá váró nagy feladatot.

A lelkészképzés terén reánk váró kötelesek teljesítésével pedig arra kell törekednünk, hogy a kálvinista lelkészek tudásukkal, képességükkel imponáljanak a társadalom előtt, hogy a templomban igehirdetéssel, — a társadalomban belmissziói munkássággal nagy eredményeket érjenek el s a világiak a lelkészkar által reájuk gyakorolt hatás eredményeként egyházaink szelleme és szervezetétől elválaszthatatlan egyházi közéleti közreműködésük alapjául a megszokás és a hiúság helyett, — ami most sok esetben szerepel indító rugóként, — a mély vallásosságot, hithűséget, a lélek belsejében gyökerező igazi egyháziasságot tehessék.

(Vége következik.)

Egyház

A nagykárolyi egyházmegye tavaszi közgyűlése.

A nagykárolyi református egyházmegye 1917 április 18-án tartotta Nagykárolyban tavaszi rendes közgyűlését.

A gyűlésen a tanácskozást mint elnökök: Berey József esperes és Domahidy Elemér gondnok vezették körültekintő gondossággal. A gyűlésen majdnem teljes számban voltak az alkotó tagok.

A szívek egyező érzéséből szállott az ének ég felé, kérve Istennek egyezséget szülő Szentlelkét; békéért esdett a buzgó ima, mely Esperes ajkáról hangzott el, ihletett lelkével magával ragadva az egybegyűltek kicsiny seregét.

A háborús gond és baj sok szomorú jelét tárta fel a mindenre kiterjedő gondossággal összeállított esperesi jelentés, de egyben a hívek jótékony adakozásának örvendetes tényét is megállapította. — Sok gondot okoz az elemi iskolai tanítás kívánt nívón való fenntartása. A behívott s nem szabadságolt tanítók helyét több helyen nőekkel töltötték be. Személyi változás kevés történt. Voltak, kik örökre itt hagyták munkaterüket. Legyen emlékek áldott s csendes pihenésök. A munkára elhívottaknak fáradozását pedig kísérje az Úr gazdag áldása.

Megható jelenete volt gyűlésünknek, amidőn megjelent közöttünk első ízben, a már két éve megválasztott, de haretéren küzdő, majd súlyos sebeiben sokáig gyötrődő Tisza Lajos gróf világi tanácsbíró. A még mindig gyötrődő testből szinte sugárzott a lelki erő, midőn esküvel s néhány keresetlen szóval elkötelezte magát az elvállalt tiszt viselésére. Tegye a kegyelemben gazdag Isten áldottá egyházunk érdekében végzendő minden munkáját.

Közpénztárnok állásáról lemondott, azonban az általános óhajnak engedve, továbbra is késznek nyilatkozott tisztének viselésére, ha a mulasztó lelkészek közérdekből meghozzák azt az áldozatot, hogy pontosan teljesítik kötelesegeiket.

Számvevőszék jelentése szerint a gyám- és közpénztár teljesen rendben van, azonban pár egyházközség még mindig nem terjesztette be számadását. — A számadást nem küldött egyházak fegyelmi alatt elköteleztettek a számadás megejtésére.

A közpénztár pénztári felesleggel rendelkezik, melyből Esperes javaslatára az egyházmegye lelkészi özvegyeinek ez évre 1200 koronát; a Mátészalkán felállítandó polgári leányiskolának, a Nagykárolyban létesítendő leány-internátusnak, valamint a szatmári leányiskolának 1000—1000 koronát adományoz.

Asztalos György nagykárolyi, Ujlaki Gábor vitkai lelkészek és Beeske Bertalan mátészalkai tanító 1—1 évi szabadságot kértek, mit készséggel engedélyezett a közgyűlés.

A tanító képviselők mandátuma lejárván, az új ciklusra tanító képviselők lettek: Nagy Sándor olesvai, Juhász Elek fábiánházi és Tóth Béla nyirmeggyesi tanítók.

A tanítói díjleveleket a kerület által megállapított

formában beterjesztette több egyház, azonban nem illesztették bele az új keretekbe pontosan a régi adatokat; nem alkalmazkodtak, mert néhol nem is alkalmazkodhattak az új forma rovataihoz, mivel a megfelelő rovatok hiányoznak; így közgyűlés azzal adta vissza a díjlevelet, várjuk be a kerület döntését az eléje kerülő díjlevelekről, hátha teljesen tájékoztató útasítást ad a díjlevél minta pontos kitöltéséhez.

Több adás-vételi ügy tárgyalása után, tárgyalattak a kerületről letett és más egyházmegyétől áttett ügyek.

Az úrvacsorai ágendára nézve egyhangúlag hozzájárult közgyűlés a pesti egyházmegye határozatához, hogy a püspöki kar szövegezése vétessék be az ágendába. Ugyancsak óhajtja közgyűlés több egyházmegye azon kérelmének teljesítését, hogy a konventen gyakorló lelkész is alkalmaztassék a központi hivatalnál.

Volt bírósági ügy is, némelyik dorgálással, némelyik felmentéssel végződött.

A zöld asztaltól ki-ki azon reményteljes óhajjal sietett otthonába, vajha ez lett volna utolsó összejöveteleink fegyver zaj között.

Tudósító.

Iskola

Egységes református tanügyi politika.

E lap folyó évi 17. számának vezércikke panaszosan említi, hogy református egyházunknak nincs egységes tanügyi politikája, hogy „tanügyi alapvető kérdésekben sincs még a vezetésre hivatott körökben sem véglegesen kialakult elvi állásfoglalásunk.”

Bizony ez sajnálatos igazság. De van még sajnósb is ennél.

Az, hogy református egyházunknak egyáltalában nincs semmiféle aktuális alapvető kérdésben véglegesen kialakult elvi állásfoglalása. Az, hogy egyházunk a nagy problémákkal terhes huszadik században határozott álláspont, határozott program nélkül áll az események forgatagában, mint iránytű nélküli hajó vergődik az ostromló habok közt.

Avagy ki tudná megmondani: mi az egyházpolitikánk, milyen a tanügyi politikánk, hogy mi a református álláspont a nagy szociális kérdésekben?

Nem az egyetemes magyar református egyház, de még az egyes egyházkerületek nevében sem tudna senki e kérdésekre határozott feleletet adni. Nem, mert egységesen kialakult református közvélemény e fontos kérdésekben egyáltalában nincs.

Hogy miért? Azt most ne keressük. De azt megállapíthatjuk, hogy ez az iránytalan bizonytalanság nagyon rossz bizonyítvány református egyházunk életrevalóságáról. Hiszen ha egyes ember eredményes munkájához is határozott célkitűzés szükséges: — mennyivel inkább szükséges az egy milliókat számláló felekezet életműködésének irányítására!

De maradjunk most csak a tanügyi politikánál.

A klerikalizmus soha nem látott erővel rávetette magát az iskolaügyre. Áldoz a magából is, a legnagyobb mértékben igénybe veszi az állam segítségét is, hogy minél több róm. kath. iskolát szervezhessen; sőt nagy befolyásával az állami iskolákat is klerikalizálja, csak hogy a jövő nemzedéket biztosíthassa magának.

S törekvései fényes eredményeket mutatnak.

A leánynevelés terén már vezető szerepet visz; a közoktatásügy irányítására döntő befolyást gyakorol; állami tanárok sietve sietnek klerikális érdemeket szerezni gyors haladásuk biztosítása végett; a Katholikus Tanáregyesületet állami főigazgatók és igazgatók vezetik; állami és róm. kath. iskolák felekezeti szempontból szinte egyértékűek már. Ismertessem-e tovább a klerikalizmus diadalútját a magyar tanügy egész mezején keresztül? Minek? Hisz csak az nem látja, aki nem akarja.

A radikális irányzatok az összes iskolák államosítását követelik, többek között épen a klerikális túlkapások megakadályozhatása végett.

Hát mi reformátusok mit csinálunk, mit kívánunk, mire törekszünk a saját érdekeink biztosítása végett? Ki tudná megmondani? Panaszkodunk és megint panaszkodunk: legfeljebb ennyit lehet biztosan megállapítanunk. De ezt is csak nagyon szerényen, magunk között.

Am a közoktatásügy klerikalizálása ellen nem emelünk soha hallható szót. Az államosításnak vannak közöttünk feltétlen és feltételes hívei, vannak ellenségei: de egyetemes egyházunk egyik irányban sem foglalt határozott állást.

Pedig Ukalegon ardet. Az iskolák terhei alatt már is görnyedezünk: pedig azok fenntartása a jövőben még nagyobb terhekkel fog járni; s ha ellenfeleinkkel állni akarjuk a versenyt, még sokkal több iskolára lesz szükségünk, mint amennyi most van.

De vajjon bírjuk-e a versenyt fokozott erővel? Semmiképen sem. Sem iskoláinkat nem tudjuk megfelelő arányban szaporítani, sem a klerikális befolyást az állami iskolákra nem tudjuk ellensúlyozni; tehát feltétlenül alul maradunk a versenyben, még pedig a mainál sokkal nagyobb mértékben és alulmaradásunk mértéke erőviszonyaink rosszabbodásával mértani haladványszerűleg fog növekedni.

Nem marad hát más választásunk, mint vagy a teljes, vagy a részleges, de minden felekezetre egyaránt kötelező államosítás követelése.

S vajjon melyiket válasszuk? A teljes, kötelező államosításba csakis a szekularizáció előfeltételével mehetnénk bele, mert különben megmaradna a klérus óriási anyagi előnye, amellyel maga javára befolyásolhatná a mindenkori közoktatásügyi kormányt s az állami közoktatásra ismét ránehezedhetnék a többi felekezetek rovására.

A részleges államosítás választásánál annak el

döntése fontos, vajjon melyik iskolafajhoz ragaszkodjunk s melyekről mondjunk le.

Mindenesetre azt kellene megtartanunk, amelynek segítségével legjobban biztosíthatjuk a református szellem fennmaradását, sőt erőteljes fejlődését is.

Ezt pedig — a dolog természete szerint — csakis a középiskolától várhatjuk. A népiskola erre nem képes serdületlen anyagánál fogva; a szak- és felsőiskoláknak pedig szakemberek képzése a feladatuk. A középiskola hivatása, hogy a rábizottakat egy nemzet, egy felekezet, vagy világnézet öntudatos tagjaivá, hiveivé, határozott egyéniségekké, erkölcsi jellemekké nevelje. Amilyenek a középiskolák, olyan lesz a nemzet értelmisége, vezető osztálya: s amilyenek a vezetők, olyan lesz a nemzet közszelleme, közerkölese. A jövő nemzedék szellemének kifermálása tehát a középfokú iskolákban megy végbe; itt nyerik meg egyéniségük, jellemük, életfelfogásuk alapvető, soha ki nem törölhető vonásait a népnevelők, a szak- és felsőiskolák tanárai is; tehát a népnevelés, a felső és szakoktatás szellemére is a középfokú iskolák gyakorolnak döntő befolyást.

Ha eszerint kellő számú fiú- és leányközépiskolát tartunk fenn: akkor biztosíthatjuk intelligenciánk református szellemét, biztosíthatjuk magunk számára a jövőndöt. Népiskoláinkat, felső- és szakiskoláinkat pedig életérdekekünk veszélyeztetése nélkül átadhatjuk — a lelkészképzés kivételével — az államnak, természetesen a szekularizáció és a kötelező állami nép-, felső- és szakoktatás előfeltétele mellett. Amíg azonban ezek a feltételek be nem következnek, addig minden erőnkkel tartanunk kell iskoláinkat; de egyúttal a leghatározottabban tiltakoznunk is az ellen, hogy az állam egyes felekezeteknek különös előnyöket, illetéktelen befolyást juttasson a közoktatásügyre, a többi felekezet hátrányára.

En a lehetőségek közül, vázolt feltételek mellett, a részleges államosítást választanám, államsegélyes felekezeti középiskolákkal. Így a felekezetek is biztosíthatnák sajátos szellemük, egyéni vonásaik átplántálását jövőndő nemzedékeikbe, amihez természetadta joguk van; érvényesíthetnék szellemi, erkölcsi energiáikat a nemzeti kultúrában; másrészt az állam is szellemi és anyagi támogatást nyerne a középiskolákat fenntartó felekezetek erőfelfejtésében. A szellemi uniformizálásnál — amivel a teljes államosítás járna — ez az állapot kétségtelenül előnyösebb volna a nemzeti kultúra szempontjából is.

Hát vajjon a magyar református egyház melyik utat választja? Erre a kérdésre követel határozott, sürgős választ egyházunk életérdeke.

Mezőtúr.

Borsos Károly.

Közélet

Református papok Debreczen sz. kir. város jegyzőkönyveiben. 1547—1700.

Közli: **Herpay Gábor.**

A reformáció négyszázados évfordulójának megünneplését a tiszántúli református egyházkerület azzal is maradandóbb emléküvé óhajtja tenni, hogy az egyházkerület egyházainak története megírására hívta fel az egyházak vezetőit. Egészen természetes, hogy nem valami kimerítő, minden részletében kidolgozott s a mai történetírás tudományának szigorú kritikáját is kiálló műnek a létrehozását célozza az egyházkerület idevonatkozó határozata, de viszont, ha minden egyes lelképásztor az egyházkerület által megállapított módon fogja egyháza történetét a rendelkezésre álló abszolút hitelességű írott okmányokból és más eredeti kútfőkből a legrövidebben is összeállítani, már megüti műve azt a mértéket, amelyet a történetírás mai tudománya a közvetlenül eredeti források nyomán dolgozó történetíróra nézve felállít.

Minthogy pedig református lelkészeink közül — sajnos — a lehető legkevesebben vannak abban a kedvező helyzetben, hogy a legfontosabb kútfőket, amilyenek az egyházkerületi, egyházmegyei jegyzőkönyvek, áttanulmányozhassák, de amelyeknek egyházuk történetére vonatkozó adataihoz már megjelent művek révén mégis hozzájuthatnak*; nem tartottam felesleges jó cselekedetnek Debreczen sz. kir. város jegyzőkönyveiből, az azokban különböző időkben szereplő református lelkészek névsorát, néhány egyéb egyháztörténeti adatait egyúttal e lap hasábjain közzétenni.

Helyszüke miatt azonban pusztán csak a nevek s az évszámok közlésére kell szorítkoznom, ám ha valakit közelebről érdekelne az eredeti bejegyzés teljes szövege, ilyen irányú kérésének teljesítését, a kitűzött magasztos cél érdekében, kötelességemnek fogom tartani. Mihály presbyter Tasnádról, végrendelekzik 1564. év 9. lap. Barrabás presbyter oroszii lelkész (pastor Ecclesiae positionis Oroszi) 1566. év 88. l.

Szegedi Gáspár szalacsi lelkész, felesége Agatha 1566. év 124. l.

Gergely presbyter bihari oltármester (r. kath.) 1566. év 129. l.

* JEGYZET. Az egyházkerületi jegyzőkönyvek rövid tartalmi kivonatát adja Tóth Sámuel: Adalékok a tiszántúli református egyházkerület történetéhez c. művében. Megjelent a Debreczeni Protestáns Lap 1883. évfolyam és különlenyomatban is két füzetben.

Ugyanazokat és a debreczeni tractus levéltárának adatszertű feldolgozását adja Dr. Baresa János: A tiszántúli református egyházkerület története c. három kötetes munkájában és Debreczeni kollégium és Pártikulái c. művében.

Igen fontos forrásmű még: Dr. Thury Etele: Iskolatörténeti adattár c. két kötetes munkája.

- Lukács presbyter derecskei lelkész (concionator) 1566. év 130. l.
- Thornay Dénes sámsoni lelkész, felesége Agatha 1567. év 151. l.
- Balázs presbyter Csengerből, mint parázna megégetett Debreczenben 1568. év 246. l.
- Tamás pap bihari oltármester (r. kath.) 1573. év 354. l.
- András presbyter bihari lk. felesége Erzsébet 1573. év 401. l. (Báthory Miklós udvari papja.)
- Szegedi István sárospataki lk. 1575. év 517. l.
- Batizy József belényesi lk. felesége Fényes Margit 1587. év 83. l.
- Piskolti Máté böleskei lk. Mélius Péter veje 1587. év 97. l.
- Joó János gyulafehérvári lk. 1590. év 220. l.
- Tolnay Miklós tállyai lk. 1591. év 256. l.
- Nádudvari Tamás bihari lk. felesége Erzsébet 1593. év 386. l.
- Debreczeni Miklós szentandrászi lk. 1622. év 363. l.
- Erdélyi György teleki (méhtelevi?) lk. és felesége Tóth Anna 1626. év 594. l.
- Félegyházi Mihály szentmihályi lk. 1636. év 1011. l.
- Debreczeni Mihály kabai lk. 1637. év 1121. l.
- Debreczeni János éradonyi lk. 1627. év 103. és 171. l.
- Portalmi István nyiregyházi lk. 1628. év 220. l.
- Czeglédi János cesedi lk. 1628. év 229. l.
- Dormán János nyirbátori lk. 1628. év 229. l.
- Putnoki János nánási lk. 1628. év 229. l.
- Kismarjay Veszelin Pál nagykárolyi lk. 1629. év 300. l.
- Bánhegyessy Gergely boldogfalvai lk. 1631. év 527. l.
- ? Jeremiás fegyverneki lk. 1633. év 773. és 797. l.
- Tornai István böszörményi lk. 1638. év 43., 45., 63. és 66. lapok.
- Kállai Lukács rohodi lk. 1639. év 299., 302. és 307. l.
- Mezőszállásai Ferenc újfalvai lk. 1640. év 553. l.
- Debreczeni János szováti lk. 1641. év 723. és 735. l.
- Sellyei János bárándi lk. 1641. év 873. l.
- Demeter János daróczi (Bereg) lk. 1642. év 1031., 1063. és 1068. l.
- Hodászi Miklós nagybányai lk. püspök 1650. év 100. l.
- Szokolay István újfalvi lk. felesége Lakatos Anna 1650. év 190. l.
- Esztári Dénes tépei lk. 1652. év 722. l.
- Öri (Dunántúl) templom építésére ad a város 5 frtot 1656. jkv. 21. l.
- Kátay Dániel boldogfalvai lk. 1656. jkv. 53. l.
- Tatai István püspökladányi lk. 1657. jkv. 147.—149. l.
- Buday Bálint fegyverneki lk. 1657. jkv. 258. l.
- Debreczeni János schola rectort Böszörménybe hívják lelkésznek 1665. év 51. l.
- Tasnádi János vajai lk. 1666. év 314. l.
- Debreczeni Hentes Mihály margittai lk. 1666. év 326. l.
- Tiszavarsányi Dániel rimaszombati iskola rector 1669. év 506. l.
- Hatházi Mózes téglási lk. 1669. év 541. l.
- Köleséry Sámuel tokaji lelkész 1669. év 586. l.
- Kabai János vásárhelyi lk. 1670. év 803. lap.

(Vége következik.)

Irodalmi szemle

Irodalomtörténet. A magyar irodalomtörténeti társaság havi folyóirata. Szerkeszti: Pintér Jenő. A folyó évi 5—6. füzet elején olvasható Négyesy Lászlónak Arany János hervadhatatlan érdemeire való utalásokkal bővülködő, tartalmdús elnöki megnyitó beszéde, aztán Kéky Lajos titkári jelentése. Értékes alkalmi tanulmánnyal hódol a nagy költő emléke előtt Császár Elemér, ihletett ajakkal szólván Arany Jánosról, mint irodalomtörténet-íróról. Tanulságosan értekezik Radó Antal a magyar Homér-fordításokról és Binder Jenő: Gaál József „A király Ludason” című vígjátékának forrásairól. Loósz István pedig a Bartók Lajosról írott III. és egyszersmind befejező közleményével köti le figyelmünket. A kisebb közlemények és műismertetések egyaránt gondos szakértelemről tanúskodnak. A folyóiratok szemléje során különösebben az ötlött szemünkbe, amit a referens az Egyházi Közlöny 1917. évi 2. számának jelzése kapcsán érdekesnek talált szószerint idézni eképen: „... lelkipásztori érdekből is minden lehető meg kell tennünk, hogy a katolikus sajtó, a katolikus szépirodalom és a katolikus tudomány minél több barátira, támogatóra és lelkes terjesztőre találjon”. Amidőn ezt a passzust ezenel megörökítjük, nyomtatékosan ajánljuk mi is református lelkipásztoraink, tanítóink és intelligenciánk hathatós figyelmébe a református sajtó, a református szépirodalom és a református tudomány buzgó fölkarolását és terjesztését.

Háború és Iskola. Háborús iskolai beszédek. Írta és előadta Bácskai József felső leány- és felső kereskedelmi leányiskolai tanár. Tartalmaz 79 nyomtatott lapnyi nyolc beszédet, amiknek címei ezek: Munkára fel. Nemzeti gyászünnepeünk a világháborúban. Luther reformátorságának pedagógiai hatása. Megemlékezés elhunyt királyunkról. A magyar országgyűlés koronázási ünnepnapjai. A háborús mozgalmak pedagógiája. Feldúlt kárpáti felhőkör. A háború és az iskola. E kis könyv egész jövedelmét a szerző a nevezett intézet segélyegyesületi könyvtárának szánta, „hogy abból a háborúban elárvult vagy elszegényedett növendékeket tankönyvekkel lássa el”. Az ára azonban nincs feltüntetve.

Katárme gyén. Egyházi beszédek és imák a reformáció négyszázados évfordulójára. Írta: Paulik János nyiregyházi ev. lelkész. Terjedelme 30 lap. Ára 60 fillér. Scholtz testvérek budapesti cég kiadása. Az ismert nevű szerző a reformációi idők emlékeinek fölelevenítéséhez s a szívekben való megerősítéséhez akart hozzájárulni e két beszédével, melyeknek elseje 1917 október 31-re, a másodika pedig az utána következő vasárnapra van szánva. Vajná minel többen fölbuzdulának a reformáció szent tényének megbecsülésére és az idők intő jeleinek figyelembevételére.

Evangelischer Wochenbrief, a tudós D. Deissmann Adolf berlini egyetemi tanár jeles és közismert kiadványa példás pontossággal megjelenik minden héten és a legmegbízhatóbb értesülések nyomán kitűnően tájékoztat a hadi műveletek rugóiról, mozzanatairól, az angol kiéheztetési háború ellenében tett óvintézkedésekről, a kilátásokról, az evangéliumi keresztyén társadalmi munka áldásairól. A 11. szám melléklete a hősi halálban megdicsőült 71 éves tudós Gregory lipcei tanár emlékének van szentelve: itt olvasható az aggkorúnak vélt férfiú hősi elszántságáról tanúskodó önvallomása és az 1917

április 9-én bekövetkezett haláláról szóló, már ismertett gyászjelentés.

Az Út 4-5. száma a pünkösti gondolkörön kívül a középiskolai diákság és felnőttek lelki világával, a szektákkal és egyházi énektanítással kapcsolatos cikkeket közöl.

Halottaink

Pataky Imre ny. református lelkész, a beregardói egyház 41 éven volt hűséges lelképásztora, május hó 8-án 70 éves korában kínos és hosszas szenvedés után elhunyt. A boldogultat május 10-én temették Kishégányban hasonló nevű földbirtokos fia házában nagy részvét mellett.

Különfélék

Eső.

Mindenki kéri, mindenki várja a kerek ég alatt, mert földi létezése legfőbb biztosítékának megnyerését reméli általa.

Epedve óhajtjuk a fellegek csoportosulását, aminek szétkergetésére meg csak nem is egy regény világi ágyakat állítottak fel, újabban meg vilamos áramot roptatnak a regió.

Mily tanulságos látvány is az emberi mesterkedés! Mily tanulságos látvány is az emberi mesterkedés! Mily tanulságos látvány is az emberi mesterkedés! Mily tanulságos látvány is az emberi mesterkedés! Mily tanulságos látvány is az emberi mesterkedés!

Ezénképpen üzte el az emberi botorság a népek lékességét is és imhol hiába várjuk a visszatértét. Legalább mindeddig hiába. Pedig hát a béke megvalósítása az emberek dolga volna.

Könyörögjünk tehát az esőért és dolgozzunk a békéért!

A debreczeni m. kir. tudományegyetem évzáró ünnepe május hó 31-én délelőtt volt, amelynek a Nagytemplomban tartott istentiszteleti részén Zoványi Jenő egyetemi tanár mondott aktuális vonatkozásokkal átszőtt, tartalomdús és buzgó imádságot. A díszteremben lefolyt közgyűlést Dr. Láng Nándor egyetemi rektor nyitotta meg mély gondolatokban gazdag, és a jövő perspektíváját feltáró hatásos beszéddel, amely után Dr. Pap Károly bölcsészeti dékán olvasta fel Arany János esztétikájáról szóló, álapos tanulmányra, önálló kutatásra és nagy megértésre valló mesteri kidolgozású értekezését. A közgyűlést a beérkezett pályamunkák méltatása és a pályadíjak kiosztása rekesztette be.

A debreczeni református polgári leányiskola a jövő 1917-18. tanévben két osztállyal nyílik meg 2-2 párhuzamos tanteremmel.

A debreczeni református kollégium pénztára kikölesönzendő pénzzel rendelkezik. A kölesönöket betáblázás mellett nyújtja 7% kamatra. Bővebb felvilágosítást a kollégiumi ügyészi hivatal nyújt levélbeli megkeresésre is. A nagytiszteletű lelkész urakat kéri a kollégium vezetésére, hogy ezt a presbitériumok útján az egyháztagok tudomására hozni szíveskedjenek.

Dóczi Imre 40 éves jubileumi alapítványára újabban a következő adományok folytak be: Jakucs Sándor szováti református lelkész 10 korona, tiszántúli református egyházkerület pénztára 1000 kor., debreczeni református kollégium pénztára 500 kor. Az alapítványi tőke mai összege 7330 kor. 38 f. Debreczen, 1917 május hó 29. *Karai Sándor*, református főgimnáziumi igazgató.

A nagyváradai református tanítónőképző intézetbe az 1917-18. tanévre a felvételekért folyó évi június 25-ig kell okmányokkal felszerelt 1 koronás bélyeggel ellátott kérvényben folyamodni. A folyamodványok az igazgatótanácshoz címzendők s az intézet igazgatójánál adandók be. Felvétetik az I. osztályba 35 (25 bentlakó), a II. osztályba 3, a III. — a IV. osztályba 2 tanuló. Létszámon felül senki fel nem vehető. Érdeklődőknek bővebb felvilágosítást szívesen ad s tájékoztatót küld az igazgató.

Segítő akció című cikkben, amely a Tanítók Lapja 10. számában jelent meg, Szeghalmi Gyula szeghalmi igazgató-tanító nagy és nemes áldozatkészséggel ajánlja fel két háborús tárgy vetített képsorozatát, tanítótestvéreink özvegyei és árvái javára. Az önzetlen ajánlatot ajánljuk az érdekeltek figyelmébe.

Lelkészcseréltetés. Az élesdi gyülekezet egyhangúlag Vadai Béla sarmasági lelképásztort választotta meg lelkészeül. Az ároni családból származott és életműködésének nemes becsüggel élő szolgatársunkat, új munkateret szívből üdvözöljük s reméljük, hogy gyülekezetére ismét áldást hozhat.

A májusi szüneti katonanap, amelyen május hó 22-én dr. Baltazár Dezső püspök úr is tevékeny részt vett. Csak 90 ember vett részt a katonanapon, a katonanap nemes, áldásos és sok irányú tevékenységének megkönnyítéséhez.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság folyó hó 2-án, délután, 6 órakor igazgatóválasztmányi ülést tart, amelyen a Társaság aktuális ügyei mellett, a jubilearis díszülés megbeszélése is fel van véve a tárgysorozatba.

Pápai hírek. A pápai kollégium igazgatójaul az 1917-18--1919-20. iskolai évekre Pongrácz József theol. professzort választotta meg a dunántúli egyházkerületi közgyűlés. Dr. Körös Endre nőnevelőintézeti igazgatónak a király az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismerésül a harmadosztályú katonai érdemkeresztet adományozta a hadi díszítménnyel és a kardokkal. Úgy az új igazgatót, mint a kitüntetett hőst őszintén üdvözöljük.

D. Thury Etele elhunyt pápai theol. tanár emlékére az ifjúság kezdeményezésére alapítványi összeget gyűjtöttek a volt tanítványok körében.

Új theológiai magántanár. Dr. Makkai Sándor vajdakamarási lelkész folyó évi május 14-én Kolozsvárott a gyakorlati theológiából és a rendszeres hittanból theol. m. tanári képesítést nyert.

Református Napilap címmel Marjay Károly mezőtúri lelkészársunk eszméletű, ébresztő, álapos és lelkes cikkeket írt a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap május 13-i és 20-i számában.

Lelkészcseréltetés más kerületben. A mohai gyülekezet Boldizsár György lévai s. lelkészt hívta meg lelképásztorául.

Az ungi egyházmegye múlt hó 15-én iktatta be új gondnokát Bernát Zoltánt, aki családjából a negyedik férfiú, ki egyházmegyei gondnoki állást töltött be. Beiktatása emlékéül kétezer (2000) K-s alapítványt tett az ungi lelkészek, tanítók és egyházak segélyezésére. A nemeslelkű gondnok minden ténykedésén sokasodjék meg az Úr kegyelme. Ugyancsak az ungi egyházmegye a sárospataki főiskolára minden lelek után egy-egy koronát szed gyülekezetenként, ezenkívül az egyházmegye 5000 K-t ad ugyanere a célra évi 1000 K-s részletekben.

Nyíregyháza gimnáziumi és felsőleányiskolai tagozattal evangélikus jellegű leány középiskolát alapít, amely ez év ősszén megnyílik. A jubiláris alkotást örömmel üdvözöljük.

Emlékalbum a reformáció 400 éves évfordulójára.

Nemsokára egy tartalmában értékes, kivitelében pedig művészi szépségű mű hagyja el a sajtót, melynek címe: „Emlékalbum a reformáció 400 éves évfordulójára”. A mű megjelenését ez év elején kibocsátott körlevelben jeleztük, ma csak arról adok hírt, hogy a jelentőségteljes „Emlékalbum”-mal nemsokára megörvendeztetni a kiadó megrendelőket. A munka tartalmát látszik a kései reformáció történetéről, amely a reformáció 400 éves évfordulójának két alkalmi irodalmi terméke: „A reformáció története és Kálvin életrajza” című munkák, írójuk: Szabó S. Zsigmond heilái lelkész, ezekhez csatlakozik egy a „Kálvin ifjúságából” veit elbeszélés, írt: Birtha József lévai református lelkész. A mű bevezető soraiban pedig történelmi visszajáratást találunk a reformáció 400 éves múltjára, vázolja a legújabb eseményeket, melyet Patay Károly esperes írt. A mű címlapját Luther és Kálvin dombornyomású képe díszíti. A munka legértékesebb része azonban azok az emléksorok lesznek, melyeket a református egyház vezető férfiai, püspökei főgondnokai írtak. Emeli a mű értékét és jelentőségét a szöveg között elhelyezett püspökök és főgondnokok arcképei is. A mű megjelenése jótékony célt szolgál. Minden eladott példány után egy (1) korona a Kálvineumot (a református lelkész érkező árvaházat) fogja illetni. Erre a német célra való tekintettel is, de tekintve a mű értékét és nagy jelentőségét, amelyet a reformáció 400 éves évfordulója alkalmából e vállalkozás szolgálni akar, megérdemli e munka, ha minden protestáns család megszerzi asztala számára. A mű ára 5 korona. Kérem az igen tisztelt lelkész és tanító urakat, szíveskedjenek a megrendelők neveit mielőbb az „Országos Református Sajtóiroda” címére (Budapest, VII., Akácfa-utca 57. szám) juttatni. Birtha József református lelkész, c. m. tanácsbíró.

Tartalom: Révész K., A reformáció százados ünnepei hazánkban. — Dr. Körösi K., A háború hatása egyházunkra. III. — Egyház: Tudósító, A nagykarolyi egyházmegye tavaszi közgyűlése. — Iskola: Borsos K., Egyházmegyei református tanügyi politika. — Közélet: Herpay G., Református papok 1547—1700. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különlélek. — Hivatalos értesítő 21—22. sz.

Pályázat.

A **nyírbogáti** református egyház pályázatot hirdet:

I. A leányiskolai (második) tanítói állásra. Javadalma: az egyháztól 480 korona készpénz. 19 kat. hold föld haszna 120 kor. értékben; a községtől ismétlő-iskolai tanítási díj 70 korona; államtól segély fizetésekiegészítésre az 1913. évi XVI. t. c. alapján 676 kor. beszámított összeg után. Rendes lakás természetben, kerttel, melléképületekkel. A földnek állami ártéri adóját az egyház fizeti; helyettesítés esetén 3 holdat a kitelt értékes részében meg fog váltani. Kötelesség jelenben a leányiskola II—VI. osztály és az ismétlő leányiskola tanítása, szükség esetén helyettesítés, iskola-beosztás változása esetén iskolaszék rendelkezése szerint kijelölt osztályok tanítása.

II. A harmadik tanítói állásra. Javadalma: az egyháztól 400 korona tanítói, 80 korona orgonázási díj készpénz; községtől faiskola kezelésért 120 korona; államtól segély fizetésekiegészítésre az 1913. évi XVI. t. c. alapján 480 kor. beszámított összeg után. Jelenben 1 szobás lakás természetben, kerttel. Kötelesség: a harmadik iskola, most vegyes I-ső osztály tanítása; beosztás-változás esetén iskolaszék intézkedése szerint; ünnepen, vasárnap orgonázás, faiskola kezelés és tanmenetben oktatás, szükség esetén helyettesítés. Református férfi- vagy nőtanítói pályázatok, mindkettőre vagy csak egyikre megnevezetten, folyó 1917. évi június 15-ig alulírt címre küldendő. A megválasztottak állásukat 1917 szeptember 1-re elfoglalni tartoznak.

Nyírbogát (Szabolcs megye). Posta és vasúti állomás közvetlen helyben.

Református iskolaszék.

Pályázat.

A Debreczeni Jótékony Nőegylet pályázatot hirdet, egy a Veressné Szathmáry Teréz árvaháznál megüresedett felügyelő-nevelői állásra.

Javadalmazás: lakás, fűtés, világítás, élelmezés és évi 720 korona fizetés.

Kötelesség: állandó felügyelet gyakorlása és nevelői munkásság kifejtése úgy, amint azt az árvaház szabályai előírják.

Pályázhatnak: özv. papnék, özv. tanítónék, vagy oly özv. nők, kiknek esetleg egy nagyobb leány van, aki ellátásért segítene anyjának a felügyeletben. Továbbá nyugdíjas, idő-

sebb házaspár, hol a férj is segíthetne a felügyeletnél.

Pályázhatnak olyanok, kiknek a nevelés terén már gyakorlatuk van s e gyakorlatot okmánnyal is tudják igazolni, előnyben részesülnek.

Kérvények: keresztlevelemmel, iskolai végzettséget igazoló bizonyítvánnyal, a családtagok számát igazoló irattal együtt, a Debreczeni Jótékony Nőegylet Elnöke: Fráter Erzsébet címére, Debreczen, Kossuth-utca 36. szám alá küldendők, 1917. évi június hó 30-ig.

Az állás 1917 szeptember hó 1-én foglalandó el.

KÖNYVUJSÁG

Tanulmányok, bírálatok és ismertetések a magyar és külföldi irodalom köréből.

Szerkesztik CZEGLÉDY SÁNDOR pápai ref. theol. akad. tanár; Lic. FIZELY ÖDÖN, aranyosmaróti ev. lelkész és SZIMONIDESZ LAJOS, nagybörzsönyi ev. lelkész.

Megjelenik minden hó 15-én és 30-án.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 10 KORONA

Kiadja: Scholtz Testvérek könyvkereskedése Budapest, IX., Ferencz-körút 19., ahonnan bármely egyházi vagy világi irodalmi termék beszerezhető. Gondos kiszolgálás, előnyös feltételek.

Legszebb konfirmációi ajándék

SZOLNOKY GERZSON

MENNYORSZÁG KAPUJA

Ezen imádságos könyvecskéből a tiszántúli, tiszáninneni és dunántúli református egyházkerület püspökei ajánló körlevelükben többek között a következőket mondták: „E hangban és tartalomban nemesen egyszerű, mégis gyönyörűsége kis imádságos könyvet, mely mint hiszem, ifjúságunk nagy lelki épülésére szolgál, a legmelegebben ajánlom becses figyelmökbe és szeretetökbe. Főként a konfirmáció alkalmával szíveskedjenek ezt az ifjúságnak ajánlani. Egyfelől hozzátartozóik, másfelől egyházunk alig adhat ifjainknak kedvesebb és hasznosabb ajándékot.” — A 168 oldalra terjedő 12¹/₂x8¹/₂ cm. nagyságu, zsebbe tehető imádságos könyvnek ára, mely igen finom, famentes, simítatlan papíron készült, rendkívül elegáns, egy úrvacsorát osztó lelkész és két, az úrvacsorát felvevő gyermek arcképével diszített vászonkötésben jelent meg. 1 korona 20 fillér.

10 péld. megrendelésénél 96 fill., 25 péld. megrendelésénél 90 fill., 50 péld. megrendelésénél 84 fill., 100 péld. megrendelésénél 78 fill., 500 péld. megrendelésénél 72 fill., 1000 pld. megrendelésénél 66 fill. Megrendelhető

HEGEDÜS és SANDOR
KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés megkönnyítése, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

UJDONSÁGOK!

„ÖT PRÉDIKÁCIÓ”

a reformáció 400-ik emlékére.

Elmondották: dr. Kecskeméthy István, dr. Kenessy Béla, dr. Ravasz László, dr. Révész Imre és Nagy Károly.

Ára portóval 1 korona 10 fillér.

UNITÁRIUS EGYHÁZI BESZÉDEK.

:: Pályadíjjal jutalmazva. ::

Kiadta:

Gálfi Lőrinc theologiai tanár, Kolozsvár.

:: Ára portóval 5 K 20 fillér. ::

Kapható:

KÓKAI LAJOS
könyvkereskedésében

Budapest, IV., Kamezmayer Károly-u. 3.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3493—1917. szám.

Körlevél a kebelbeli Lelkészekhez.

Mindazokkal akiket illet, örömmel közlöm a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak alábbi elismerő leiratát.

Debreczen, 1917 május hó 25.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

7108—1917. eln. sz.

A kir. tanfelügyelők jelentéseiből ismételten van alkalmam meggyőződést szerezni arról, hogy a buzgó lelkeskedő papság a világháború okozta helyzetben mennyire igyekszik az elemi népoktatás terén is önzetlen munkássággal a bekövetkezett mostoha viszonyokon a maga részéről is segíteni.

Háromszázat meghaladó lelkész vállalta a tanítást oly iskolákban, amelyekben különben a tanító hadba-vonulása folytán a tanítás szünetelt volna.

Ez alkalommal is van szerencsém a Főtiszteletű Főhatóságot tisztelettel felkérni, méltóztassék a lelkészeknek a hazai népoktatás terén kifejtett ezen hazafias, önzetlen buzgólkodásukért legőszintébb köszönetemet tolmácsolni.

Budapest, 1917. évi május hó 21.

Jankovich.

3360—1917. sz.

A tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű Esperesi Karához, valamennyi középfokú iskola Tekintetes Igazgatóságához.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi május hó 15-én 6196. eln. szám alatt kelt leirata alapján tudomásul adom, hogy az 1867—1871. évig bezárólag terjedő időben született, valamint az 1893—1867. évi születésű törlendőnek, vagy mindennemű népfelkelési szolgálatra alkalmatlannak nyilvánított népfelkelésre kötelezetteknek az 1917. évi május hó 2-től május hó 25-ig terjedő időben megtartandó népfelkelési bemutató pótszemlére történt behívásával kapcsolatban, a népfelkelésre kötelezetteknek felmentése körüli eljárásra nézve a honvédelmi miniszter úr által kiadott 7900/4—1917. eln. számú rendelet a mérvadó.

A felmentésre való igény tekintetében azon határidő, mely időpont előtt az illető egyénnek már a fel-

mentés indokául szolgáló alkalmazásban kellett állniok 1917. évi március hó 1-jében állapított meg.

Debreczen, 1917. évi május hó 18.

Atyafiságos szeretettel és tisztelettel vagyok:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

3361—1917. sz.

Valamennyi középiskola Tekintetes Igazgatóságának.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a középiskolai tanárok részére a nagy szünetben rendezendő testnevelési tanfolyam tárgyában valamennyi tankerületi kir. főigazgatóságához intézett 60.944. számú rendelete másolatát azzal közlöm alább, hogy a szóban forgó tanfolyamon résztvevő felekezeti tanárok az állami tanárok részére biztosított kedvezményekben szintén fognak részesülni.

Debreczen, 1917. évi május hó 20.

Tisztelettel vagyok.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minisztertől.

60.944—1917. V. sz.

Valamennyi tankerület kir. főigazgatóságának.

A rendkívüli állapotok miatt számos középiskolában szünetelő testnevelés tanításának a lehetőség szerint újra való folytatásra vétele érdekében szükségesnek tartom, hogy a múlt év nagy szünetében tartott testnevelési tanfolyamhoz hasonlóan középiskolai tanárok részére a folyó 1916—17. tanév végén is, a nagy szünetben még egy testnevelési tanfolyam tartassék azért, hogy az ezen a tanfolyamon kiképzett tanárok szükség esetén képesek legyenek az iskolai ifjúság testnevelését ellátni.

A szóban forgó tanfolyamon részt vehetnek az állam közvetlen vezetése alatt álló középiskolák tanárai, amelyekben a testgyakorlás rendszeres tanítása a testgyakorlati tanárok hiánya miatt a háború alatt részben, vagy egészben szünetel s az intézet tornaterme a katonaság részéről nincs lefoglalva s így a testnevelési célokra felhasználható volna.

A tanfolyamra kisebb létszámú intézetekből egy, népesebb iskolákból két, esetleg több tanár is vétetik fel, szükséges azonban, hogy valamennyi jelentkező egészséges testalkatú legyen s a testnevelés tanítására hajlandósággal bírjon. Katonaviselt tanárok a felvételnél előnyben részesülnek. A múlt tanévben tartott tanfolyamon részt vett tanárok a most tartandó állami segély mellett nem vétetnek fel.

A tanfolyamra fölveendő tanárok részére az Or-

szákos Testnevelési alap terhére fejenként 300 (háromszáz) koronát biztosítok s azt három részletben, a tanfolyam kezdetén, közepén és végén fogom folyósítani. Ezenkívül ingyen szállásban is részesülnek mindazok, akik erre igényüket bejelentik.

A tanfolyamot végzett állami és kir. kath. főgimnáziumi tanerők a hadbavonult vagy ismét visszatért, de esetleg betegség miatt szabadságot tornatanítók szabadságának tartamára kapnak megbízást a jövő 1917—18. tanévben a testgyakorlás tanítására, amiért rendes óratöbbleti díjban fognak részesülni.

Közölje a kir. Főigazgatóság jelen rendeletem tartalmát az intézeti igazgatókkal azzal a felhívással, hogy a szóban levő tanfolyamban részt venni óhajtó tanárok ez iránti kívánságukat a rendes hivatalos úton jelentsek be.

Végül felhívom a kir. Főigazgatóságot, hogy a jelentkezők névsorát saját véleménye kíséretében a folyó évi május hó 25-ig bezárólag hozzám terjessze fel.

Budapest, 1917 május hó 9-én.

A miniszter helyett:

Ilosvay,
államtitkár

3408—1917. sz.

Valamennyi középiskola Tekintetes Igazgatóságának.

A kolozsvári m. kir. tanárképző intézet igazgatósága a középiskolák Értesítőinek a rendszeres gyűjtését határozván el, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi május hó 10-én 57.783. szám alatt kelt leirata alapján arra kérem, hogy a jelen tanévtől kezdve az intézeti értesítő egy példányát a kolozsvári m. kir. középiskolai tanárképző intézet igazgatóságának közvetlenül megküldeni, s amennyiben a tanárképző intézet igazgatósága kívánná, az értesítő régebbi évfolyamainak egy-egy példányát is rendelkezésre bocsátani szíveskedjék.

Debreczen, 1917. évi május hó 20.

Tisztelettel vagyok:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A nagyrábéi presbiterium pályázatot hirdet a lemondás folytán megüresedett leánytanítói és I. oszt. vegyes iskolai kántor-tanítói állásra.

A kántortanítói állás javadalma: 1. Lakás, mely áll 3 padlózott szoba, 1 zárt-konyha, kamara, 1 pincéből és gazdasági épületekből: 1 istálló, 1 sütő, 1 ólból, melynek hasznélvezeti értéke 300 kor. 2. 16 hold és 1305 □-öl szántó-föld; 1020 □-öl rét; 4 hold 381 □-öl legelő; 116 □-öl és 409 □-öl külső két kert. Földek hasznélvértéke 660 kor. 3. 18 mm. búza (java-

dalmi jegyzőkönyv szerint), a 11 K = 198 K, 15 mm. árpa (javadalmi jegyzőkönyv szerint), a 10 K = 150 K (pénzül kapja), összesen 348 K. 4. Szántás-váltás 17 K; belső takarítás 27—1916. sz. presbiteri határozat szerint 50 K. 5. Törzs(kézpénz)fizetés egyháztól 120 korona. 6. Ismétlő-iskolás leányok vallástanításáért 25 korona. 7. Államsegély fizetésekiegészítés, kezdő embernek 55 kor. Földadóból 30.48 K-t a tanító fizet. Összes javadalomérték, az alapfizetésbe be nem számíthatókkal együtt 1544.52 korona.

Ez állás eddig férfival volt betöltve; presbiterium most is férfival óhajta betölteni, de, ha alkalmas férfi pályázó nem lesz, nővel is betölti. Tanít: II—VI. osztályt.

Az első oszt. vegyes iskolai kántor-tanítói állás javadalma: 1. Lakás, mely áll: 2 padlózott szoba, előszobával; 1 zárt konyha, kamara, 1 pincéből és gazdasági épületekből: 1 istálló, 1 sütő, 1 ólból, melynek hasznélvértéke 200 kor. 2. Csirkeváltás 25 kor., kertváltás 25 kor., szalmaváltás 40 kor. Belső takarítás 27—1916. sz. presbiteri határozat szerint 50 K. 4. Törzs(kézpénz)fizetés egyháztól 600 korona. 5. Az ismétlő-iskoláért (ha vállalja) községtől 200 kor. 6. Stólajvédelem (énekszós 2 K, lelkeszi szolgálattal egybekötött 4 K; másvallásúak ennek kétszeresét fizetik): öt évi átlag mintegy 100 korona. 7. Államsegély fizetésekiegészítésül az 1913. évi XVI. t.-c. alapján kezdő tanítónak 435 korona.

Ez állásra csak férfiak pályázhatnak. — Orgonázni tudni kell, hogy szükség esetén az orgonista-tanítót helyettesíthesse ez állás betöltője.

Mindkét állás 1917 szeptember 1-re foglalandó el. Költözési költség szabály szerint.

Presbiterium mindkét állásnál fenntartja magának a jogot arra, hogy a megválasztott tanítót, a szükséghez képest, bármely osztály vezetésére áthelyezhesse s elvárja, hogy behivataltok társait, mindkét tanító, — ha szükség úgy kívánja, — kész szívvel helyettesíti.

A megválasztandók egyházi és közbirtokossági jegyzőségért, hitelszövetkezeti, henger-malom szövetkezeti, fogyasztási szövetkezeti könyvelésért tisztességes mellékjövedelmet szerzhhetnek.

Pályázati határidő június 30.

Nagyrábé, 1917 május hó 13.

F. Varga Lajos,
lelkész.